הבת הראשונה של הקונפדרציה

תערוכתה של אפרת ויטל "וויני (בת אמיתית)" שהוצגה לאחרונה במשכן האמנים בהרצליה מעלה אל פני השטח את הכחשת והדחקת ההיסטוריה הבעייתית של גזענות, עבדות וקולוניאליזם במדינות דרום ארצות הברית. חגי אולריך ביקר בתערוכה ומציע לחשוב עליה גם בהקשר המקומי.

ביקורת מאת חגי אולריך אפריל 2, 2018

תערוכתה של אפרת ויטל, "וויני (בת אמתית)" (אוצר: רן קסמי-אילן), במשכן האמנים בהרצליה מורכבת משתי הצבות וידאו שצולמו ברחבי ג'ורג'יה ווירג'יניה שבארה"ב במשך יותר משנה, בין השנים 2012-2013. ויטל מתעדת אנדרטאות שהקימו חברות "איחוד בנות הקונפדרציה" - ארגון שמטרתו לשמר את מורשת וזכר לוחמי צבא הדרום במלחמת האזרחים בארה"ב. לצד האנדרטאות היא מביאה תיעוד בווידאו של הווי הרחובות הסמוכים להן, והקלטות של שיחות עם כמה מנשות הארגון. יש בתערוכה רגעים רבים של אירוניה והיא מצביעה על מציאות של הכחשה והדחקה של ההיסטוריה הבעייתית של גזענות, עבדות וקולוניאליזם שעמדה בלב מלחמת האזרחים בארה"ב.

2.jpg

[1]אפרת ויטל, ״וויני (בת אמתית)״, 2018
מראה הצבה, משכן האמנים הרצליה

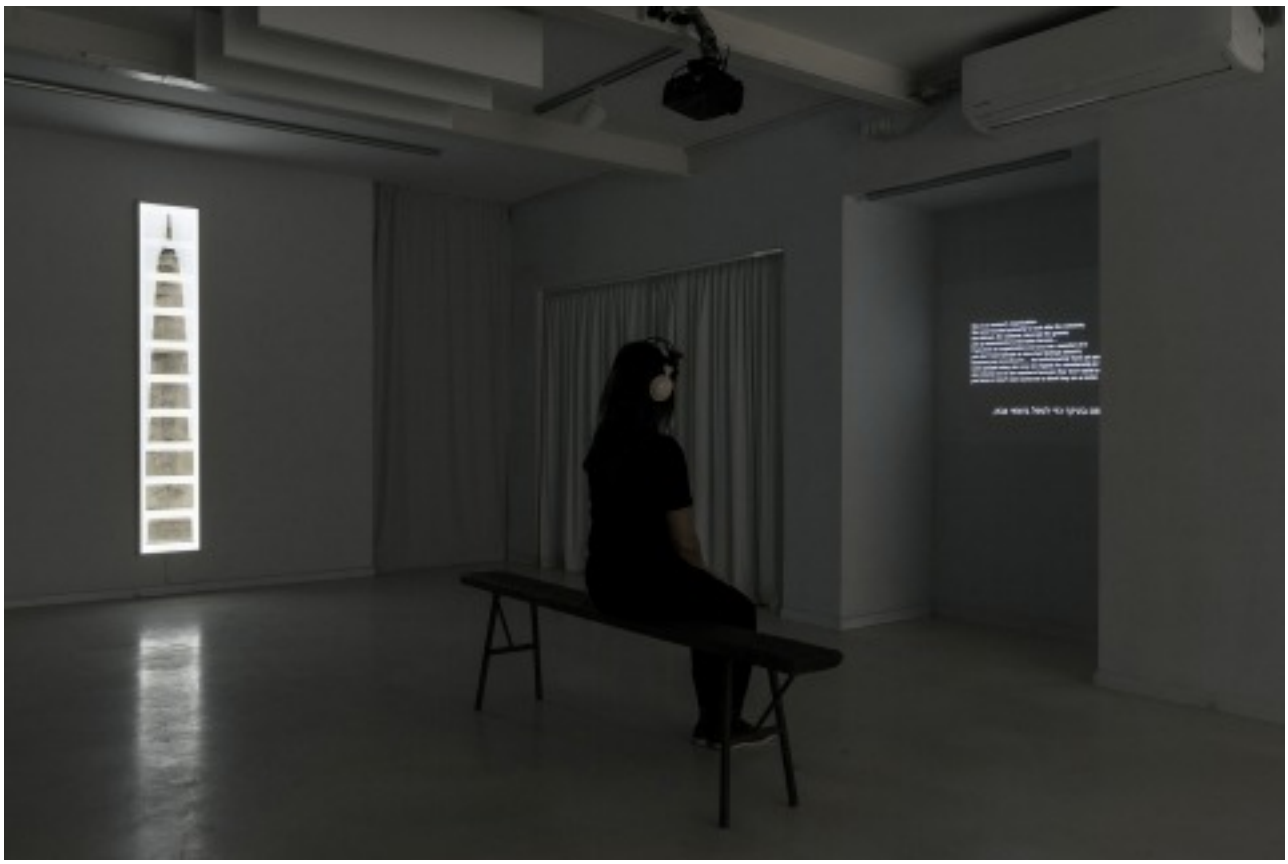
[2] 4.jpg

[3]אפרת ויטל, ״וויני (בת אמתית)״, 2018
מראה הצבה, משכן האמנים הרצליה

ויטל צילמה את העבודות בין השנים 2012-2013, מאז הוויכוחים סביב האנדרטאות עלו מדרגה. בשנת 2017 הוחלט להסיר את האנדרטה שבה נראה רוברט א' לי, הגנרל המיתולוגי של צבא הקונפדרציה, רכוב על סוסו. האנדרטה ניצבה בפארק שהיה קרוי על שמו. כמו כן, מועצת העיר החליטה לשנות את שם הפארק ל"פארק האמנציפציה". מהלכים אלה הולידו שורה של הפגנות סוערות, ששיאן באירועי אוגוסט 2017, כאשר מפגינים מן הימין קיצוני - אנשי אלט רייט, שכללו קבוצות של ניאו נאצים, ודוברים המזוהים עם הקו קלוקס קלאן וקבוצות אחרות של עליונות לבנה - הסתובבו עם לפידי גינה בוערים ודגלי הקונפדרציה, תוך קריאות בסגנון "יהודים לא ייקחו את מקומנו". במקום התקיימה הפגנת נגד, ובין הקבוצות התפתחו עימותים ומספר קטטות. תוך כדי כך, צעיר בשם ג'יימס אלכס פילדס האיץ את מכוניתו לעבר הפגנת הנגד וגרם למותה של אישה ולפציעתם של 19 נוספים.

[4] 3.jpg

[5]אפרת ויטל, ״וויני (בת אמתית)״, 2018
מראה הצבה, משכן האמנים הרצליה

"אנחנו ארגון נשים" (2012-2013) הוא מיצב בשלושה ערוצי וידאו ולצדם תצלום ממוסגר. בערוץ וידאו אחד, משמאל לכניסה, מוקרנת העבודה*מונומנטים*)*Monuments*). נראים בה אנדרטאות, שלטים, בניינים ודימויים של המרחב העירוני בערים שונות בווירג'יניה, ובעיקר בעיר שארלוטסוויל. מספר מילים חוזרות ומופיעות שוב ושוב על האנדרטאות השונות: ישנה לעתים :משתנה בקצב נעים הדימויים .(הדרומי האיחוד ,הכנסייה ,בנות) Daughters, Church, Confederacy התמקדות ארוכה בפרטים, ולעתים מוצגים דימויים של סביבה שמתחלפים במהירות, אולי כפי שקורה כאשר מסיירים במקום חדש ולומדים להכירו. למראית עין, הרושם הראשון שיוצרות התמונות הנעות הוא של פרוור שקט ושל קהילה בטוחה לכל.

[6] NORMAL TOWN.JPG

[7]אפרת ויטל, נורמל טאון, 2012
סטילס מתוך הקרנת וידאו

[8] 6We Are a Women’s Organization.jpg

[9]אפרת ויטל, אנחנו ארגון נשים, 2013-2014
סטילס מתוך מיצב וידאו בשלושה ערוצים

לצד זאת, יש בווידאו קודים חזותיים סמויים שכמו מזהירים את המבקר/הצופה או מרמזים על כך שמתחת לפני השטח רוחש איום שקשה לזהותו בוודאות: שלט "עצור" בולט בפריים שמראה כביש פתוח; תצלום שמשתהה על חלון שחור של אוטובוס, שאי אפשר לראות מבעדו מבחוץ; חלון מוארך שדרכו מציצה אישה בחשדנות לעבר המצלמה; תצלומים של קירות לבנים וחלונות סגורים; אישה סוגרת את דלתות הכנסייה. בעבודת סאונד ברקע פעמוני הכנסייה משמיעים באופן מחזורי ובלתי פוסק מנגינה שנהוג להשמיע בלוויות צבאיות ואזרחיות בארה"ב. ברגעים אחרים מצלצלים הפעמונים ומזמינים אנשים להיכנס לכנסייה. בחלל התערוכה נדמה שהצלצול קורא לצופים ולצופות להתעורר יותר משהוא מזמין לתפילה.

[10] 10We Are a Women’s Organization.jpg

[11]אפרת ויטל, אנחנו ארגון נשים, 2013-2014
סטילס מתוך מיצב וידאו בשלושה ערוצים

[12] 13We Are a Women’s Organization.jpg

[13]אפרת ויטל, אנחנו ארגון נשים, 2013-2014
סטילס מתוך מיצב וידאו בשלושה ערוצים

בערוץ וידאו נוסף מופיע טקסט נע - תמלול קולן של "בנות הקונפדרציה" (שאפשר לשמוע באזניות המצורפות), המספרות על חששן מפירוק האנדרטאות, שנועדו לשמור על זכרם של לוחמי צבא הדרום. בנות הקונפדרציה מדברות על כך שצעירים רבים לא רוצים להיות מזוהים כיום עם היגיון העצמאות של הקונפדרציה, משום קישורם לרעיונות של "עליונות לבנה". הן אמנם מודעות לכך שבין תומכי הקונפדרציה ישנם גם גזענים, אבל לשמע דבריהן, עולה תחושה קשה של הכחשה או הדחקה של העבר הבעייתי, של ניסיון להלבין את הקשר של ההיסטוריה ושל האנדרטאות לגזענות ושל התעלמות מהעובדה שמלחמת האזרחים קשורה גם בהתנגדות מדינות הדרום לביטול העבדות. כך, למשל, אחת מהן אומרת: "exist they sure am I UDC in bigots and racist some have do we that sure am I frankly Quite".

[14] 7We Are a Women’s Organization.jpg

[15]אפרת ויטל, אנחנו ארגון נשים, 2013-2014
סטילס מתוך מיצב וידאו בשלושה ערוצים

באופן אירוני, אחת האנדרטאות בווידאו מציפה את המודחק אל פני השטח. היא מופיעה כשהיא מכוסה בבד לבן, קשורה במרכזה בסרט אדום, כנראה לקראת אירוע חניכתה לציבור. מתחת לכיסוי ניתן להבחין שלקצה הפסל צורת פירמידה. שילוב צורה זו עם הכיסוי הלבן והסרט האדום מזכיר מאד את תלבושת הקו קלוקס קלאן, שבאחת מהוריאציות שלה נקשר סרט אדום סביב המותניים, ומחזיר את מה שנעלם מדברי הנשים למרכז.

ממול לווידאו האנדרטאות תלוי תצלום מוארך וממוסגר, המראה אחת מהן לאחר פירוקה. היא נראית בווידאו בשלמותה – אנדרטה פאלית, בנויה מאבנים המונחות זו על גבי זו, ועל כל אבן רשום שמה של אחת ממדינות הקונפדרציה. בתצלום היא מפורקת למרכיביה, משקלה הרב מתמוסס, והיא כמו מרחפת באוויר.

[16] 1We Are a Women’s Organization.jpeg

[17]אפרת ויטל, אנחנו ארגון נשים, 2013-2014
סטילס מתוך מיצב וידאו בשלושה ערוצים

[18] 8We Are a Women’s Organization.jpg

[19]אפרת ויטל, אנחנו ארגון נשים, 2013-2014
סטילס מתוך מיצב וידאו בשלושה ערוצים

בערוץ הווידאו השלישי מוקרנת העבודה*Smoking*, שמראה איש מבוגר לבוש חליפת שלושה חלקים כשהוא עומד ברחוב שקט, לפניו הליכון, והוא מעשן במספר סצנות המצולמות מזוויות שונות. האמנית מתמקדת בו ממרחק ובזווית צרה, כאילו המצלמה מסתתרת מאחורי עץ, או להבדיל - כאילו הוא המסתתר מהמצלמה, למרות שלרגעים הוא מישיר אליה מבט. שאיפות העשן שלו ניכרות וכמעט תיאטרליות. לצופי טלוויזיה משנות התשעים של המאה הקודמת הדמות תזכיר אולי את "האיש המעשן" (Man Smoking Cigarette) מהסדרה "תיקים באפלה". מדובר בדמות שמשחק ויליאם ב. דיוויס, שהחלה כדמות משנית ועם הזמן הפכה לאנטי-גיבור המרכזי בעלילה, שבה שני סוכני FBI, מאלדר וסקאלי, חוקרים תעלומות מתחום העל-טבעי במרחבי ארה"ב. האיש המעשן בסדרה לבוש גם הוא בחליפת שלושה חלקים. הוא ניצב במרחק, במסתור או בחשכה, ולעתים קרובות מצולם מזווית צרה, עוקב בשקט אחר המתרחש, מעשן תמיד ומשמש סמן לקיומם של גורמים עוינים וסמויים בלב הממסד האמריקני, שזוממים ליצור סיטואציות אלימות נגד הציבור.

הטקסט שמלווה את התערוכה נכתב על ידי האוצר רן קסמי-אילן. הוא מתאר את האיש בווידאו כדימוי עכשווי של הגנרל לי, אבטיפוס לגבר הדרומי הלבן בארה"ב. בדומה ל"תיקים באפלה", האיש המעשן בעבודתה של ויטל מוסיף ממד של חשד ומתח. כאן פניו גלויות ומתקן ההליכה מציג אותו כדמות מסורסת, נטולת כוח. אולם, העובדה שבתום פעולת העישון הוא מרים את ההליכון ונושא אותו ללא מאמץ מחזקת את החשד שמדובר בגורם מאיים - היבט נוסף שמדגיש את האירוניה בתערוכה.

[20] 3We Are a Women’s Organization.jpg

[21]אפרת ויטל, אנחנו ארגון נשים, 2013-2014
סטילס מתוך מיצב וידאו בשלושה ערוצים

[22] 1.jpg

[23]אפרת ויטל, ״וויני (בת אמתית)״, 2018
מראה הצבה, משכן האמנים הרצליה

בחלל השני של הגלריה מוצגת העבודה "נורמל טאון" (2012), עבודת וידאו שמתעדת פרוור בשם זה באת'נס (Athens) שבג'ורג'יה, ארה"ב. במקום יש קמפוס שבעבר שימש את צבא הקונפדרציה, בהמשך את הצי ולאחר מכן את חיל הים של ארה"ב. בווידאו רואים דימויים מתחלפים של חזיתות בתים, קטעי רחוב וחנויות. על רבות מהחזיתות מופיעה המילה "Normal" בוריאציות שונות .שלה הראווה בחלון תלוי הקונפדרציה שדגל חנות על משתהה הווידאו קולות נשמעים ברקע. של נשים מקומיות שמספרות על געגועיהן לזמנים שבהם חיילים נכחו בקמפוס ובעיירה. המבנה העתיק ביותר בקמפוס הוא היכל שנקרא על שמה של ווינ דיוויס (Davis), בתו של של ג'פרסון דיוויס, הנשיא הראשון והאחרון של הקונפדרציה. ווינ זכתה לכינוי "הבת הראשונה של הקונפדרציה" והתואר שימש מקור השראה למייסדות ארגון הנשים "איחוד בנות הקונפדרציה", שכמה מהן מדברות בווידאו וירג'יניה.

[24] 5NORMAL TOWN.jpg

[25]אפרת ויטל, נורמל טאון, 2012
סטילס מתוך הקרנת וידאו

[26] 2NORMAL TOWN.jpg

[27]אפרת ויטל, נורמל טאון, 2012
סטילס מתוך הקרנת וידאו

[28] 1NORMAL TOWN.jpg

[29]אפרת ויטל, נורמל טאון, 2012
סטילס מתוך הקרנת וידאו

ויטל מדגישה בעבודותיה קידודים מילוליים וחזותיים שמופיעים במרחב העירוני של ג'ורג'יה ווירג'יניה וחוזרת עליהם שוב ושוב באופן שמציף את ההדחקה של הגזענות ואת הלבנת תחושות העליונות הנפוצה באזורים הללו, שנראים במבט ראשון כמרחב ציבורי שקט, מרווח ונעים. הקרנת העבודה במשכן האמנים בהרצליה - בניין סגור, עטוף לבנים חומות, במרכז פריפריה עשירה ושקטה - עשויה אולי לעורר מודעות אצל הצופים המקומיים ביחס לאזורנו, לחבר את אי-הוודאות והאירוניה שעולות מעבודתה של ויטל אל המתרחש כאן ולהעלות אל פני השטח את הדחקת והלבנת הגזענות שקיימת במרחב המקומי.

תערוכת היחיד של אפרת ויטל, "[וויני (בת אמתית)] [30]" (אוצר: רן קסמי-אילן), הוצגה במשכן האמנים הרצליה עד ה-21 בפברואר 2018.

Source URL: https://tohumagazine.com/he/article/%D7%94%D7%91%D7%AA-%D7%94%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%95%D7%A0%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%A7%D7%95%D7%A0%D7%A4%D7%93%D7%A8%D7%A6%D7%99%D7%94

Links
[1] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/2_1.jpg
[2] https://tohumagazine.com/he/file/4jpg-0
[3] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/4_1.jpg
[4] https://tohumagazine.com/he/file/3jpg-0

[5] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/3_0.jpg
[6] https://tohumagazine.com/he/file/normal-townjpg
[7] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/NORMAL%20TOWN.JPG
[8] https://tohumagazine.com/he/file/6we-are-women%E2%80%99s-organizationjpg
[9] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/6We%20Are%20a%20Women%E2%80%99s%20Organization.jpg
[10] https://tohumagazine.com/he/file/10we-are-women%E2%80%99s-organizationjpg
[11] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/10We%20Are%20a%20Women%E2%80%99s%20Organization.jpg
[12] https://tohumagazine.com/he/file/13we-are-women%E2%80%99s-organizationjpg
[13] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/13We%20Are%20a%20Women%E2%80%99s%20Organization.jpg
[14] https://tohumagazine.com/he/file/7we-are-women%E2%80%99s-organizationjpg
[15] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/7We%20Are%20a%20Women%E2%80%99s%20Organization.jpg
[16] https://tohumagazine.com/he/file/1we-are-women%E2%80%99s-organizationjpeg
[17] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/1We%20Are%20a%20Women%E2%80%99s%20Organization.jpeg
[18] https://tohumagazine.com/he/file/8we-are-women%E2%80%99s-organizationjpg
[19] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/8We%20Are%20a%20Women%E2%80%99s%20Organization.jpg
[20] https://tohumagazine.com/he/file/3we-are-women%E2%80%99s-organizationjpg
[21] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/3We%20Are%20a%20Women%E2%80%99s%20Organization.jpg
[22] https://tohumagazine.com/he/file/1jpg-1
[23] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/1_1.jpg
[24] https://tohumagazine.com/he/file/5normal-townjpg
[25] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/5NORMAL%20TOWN.jpg
[26] https://tohumagazine.com/he/file/2normal-townjpg
[27] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/2NORMAL%20TOWN.jpg
[28] https://tohumagazine.com/he/file/1normal-townjpg
[29] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/1NORMAL%20TOWN.jpg
[30] http://www.theartistsresidence.org/exhibition/%D7%95%D7%95%D7%99%D7%A0%D7%99-%D7%91%D7%AA-%D7%90%D7%9E%D7%99%D7%AA%D7%99%D7%AA-%D7%90%D7%A4%D7%A8%D7%AA-%D7%95%D7%99%D7%98%D7%9C/